

ارزیابی سودمندی بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری

دکتر حسن مدرکیان* دکتر حسین کرباسی یزدی** عباس خوش مهر***

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۰۴/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۰۵/۱۰

چکیده

حسابرسی مالی به عنوان ابزاری برای ارتقای کیفیت صورت های مالی مربوط به دوره های مالی بانک ها شناخته شده است. در این ارتباط، سالانه مبلغ زیادی برای انجام این نوع حسابرسی هزینه می شود. بنابراین انتظار می رود انجام حسابرسی نتایج مفیدی را برای بانک ها در بر داشته باشد. پژوهش حاضر سودمندی بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی را در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری دولتی ارزیابی نموده و یک پژوهش کاربردی محسوب می شود. جامعه آماری در این پژوهش شامل بندهای ۳۰ فقره گزارش حسابرسی می باشد که با استفاده از روش آماری توزیع دو جمله ای در طی سال های ۱۳۸۶-۱۳۸۲ مورد آزمون قرار گرفته است. این پژوهش دربرگیرنده یک فرضیه اصلی و چهار فرضیه فرعی است. نتایج پژوهش حکایت از رد فرضیه اصلی دارد، یعنی بندهای گزارش حسابرسی نتوانسته است در شفافیت صورت های مالی موثر باشد.

واژه های کلیدی: گزارش حسابرسی، گزارشگری اقلام ترازنامه ای، گزارشگری اقلام سود و زیانی، ارزیابی توان نقدینگی، رویه های حسابداری.

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، نویسنده اصلی و مسئول مکاتبات.

** استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب.

*** دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری.

۱- مقدمه

رشد روزافزون و گسترش فزاینده نیازهای افراد جامعه توأم با رشد فعالیت های اقتصادی، منجر به ایجاد بانک ها به عنوان یک نمونه از شرکت های بزرگ شد. سرمایه این شرکت ها توسط تعداد زیادی از صاحبان سرمایه های کوچک و بزرگ تامین گردید. رشد و توسعه شرکت های سهامی از جمله بانک ها باعث فزونی تعداد صاحبان سرمایه شد. اداره عملیات بانک ها به عهده افراد معدودی به عنوان مدیران کار آزموده قرار داده شد و جدایی مالکیت و مدیریت مطرح گردید. صاحبان سرمایه به منظور حصول اطمینان از استفاده بهینه و موثر از وجوه آن ها، سنجش عملکرد مدیران و غیره نیازمند اطلاعات بودند. این امر سبب شد تا بانک ها اقدام به ارائه گزارش های (صورت های) مالی بنمایند (عالم زاده، ۱۳۸۴: ۲).

در این راستا گزارش ها و صورت های مالی، یکی از مهم ترین اجزای سیستم اطلاعات مدیریت و به تبع آن برنامه ریزی های راهبردی در هر بانکی به شمار آمده و مدیران ارشد بانک را قادر می سازد، بر اساس اطلاعات حاصل از این گزارش ها، تصمیمات خطیر و دشواری را اتخاذ کنند که در برخی موارد می تواند تاثیری شگرف بر کلیه ارکان سازمان داشته باشد. وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل مقایسه یکی از ارکان اصلی پاسخگویی مدیران اجرایی و از نیازهای اساسی تصمیم گیران اقتصادی و از ملزومات بی بدیل توسعه و رشد اقتصادی در بخش دولتی و خصوصی است. اگرچه اطلاعات از منابع مختلف قابل استخراج است، اما در حال حاضر صورت های مالی، هسته اصلی منابع اطلاعات مالی را تشکیل می دهد و بنابراین باید از کیفیت مطلوبی برخوردار باشد. تهیه صورت های مالی بر اساس استانداردهای حسابداری به عنوان ضوابط معتبر، تضمین کیفیت مطلوب صورت های مالی است. روح حاکم در تدوین استانداردهای حسابداری ایجاد الزاماتی در جهت ارائه شفاف نتایج عملکرد واحد های اقتصادی در قالب اطلاعات مالی است.

اظهار نظر حسابرس مستقل و بازرس قانونی نسبت به مطلوبیت صورت های مالی در چارچوب استانداردهای حسابداری منجر به افزایش کیفیت اطلاعات و ارزش افزوده آن می گردد و جنبه تصمیم گیری های اقتصادی بر اساس صورت های مالی حسابرسی شده تسهیل می گردد. مجامع عمومی بانک ها در ایران بر اساس قانون تجارت (ماده ۱۴۲، باب سوم، شرکت های سهامی) و آیین نامه تشکیل مجامع عمومی شوراها و عالی شرکت های دولتی (مواد ۹ و ۱۲ آیین نامه مذکور مصوب مورخ ۸۲/۶/۲۶ هیات محترم وزیران) هیات مدیره را مکلف به رفع ایرادات مندرج در گزارش حسابرس و بازرس قانونی می نماید و از این طریق سعی در بهبود عملیات و کارایی بانک ها و شفاف سازی حساب ها و صورت های مالی دارند. همچنین مجمع عمومی بانک ها به عنوان یکی از ارکان نظارتی و تصمیم گیری و نیز بخشی غیر قابل تفکیک از حاکمیت شرکتی در بانک ها، با توجه به اظهار نظر حسابرس مستقل و بازرس قانونی و سایر موارد کنترلی دیگر، نقش قابل توجهی در بررسی کفایت اوضاع دارند (کارنما ایمان، ۱۳۸۶: ۳).

با توجه به اهمیت و جایگاه ویژه اطلاعات در فرآیند بهبود شفافیت، کمیته نظارت بانکی بال، بازل (این کمیته از کارشناسان ارشد مراجع نظارت بر بانک ها و بانک های مرکزی کشورهای بلژیک، کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، لوکزامبورگ، هلند، سوئد، سوئیس، انگلستان و ایالات متحده تشکیل شده است. به طور معمول، اجلاس های این کمیته در بانک تسویه حساب های بین المللی در شهر بال یا بازل^۱ سوئیس - مقر دبیرخانه دائمی این کمیته - برگزار می شود که متشکل از کارشناسان ارشد نظارت بانکی است و در سال ۱۹۷۵ توسط روسای کل بانک های مرکزی کشورهای گروه ۱۰ پایه گذاری شده، در سپتامبر سال ۱۹۹۸ میلادی اقدام به تدوین سندی تحت عنوان بهبود شفافیت در بانک نمود که در آن نقش اطلاعات در دستیابی به انضباط موثر بازار و نظارت کارآمد بانکی مورد بحث و بررسی قرار گرفته

۱. Basel

است (ارجمند نژاد، ۱۳۸۵: ۸).

طبق اظهارات کارگروه نظارتی بانکداری بازل، ارتقای شفافیت وضعیت مالی بانک ها سبب ضابطه مندی بهتر بازار می گردد. از دیدگاه مدیریت استراتژیک، نظارت و حسابرسی یکی از اجزای لاینفک برنامه ریزی استراتژیک بانک ها محسوب می شود که برای حصول اطمینان از دستیابی به اهداف و برنامه های بانک و آگاهی از میزان پیشرفت آن ها، گزارش به موقع استثنائات و عدول از پیش بینی ها و اهداف تعیین شده ضرورت می یابد. وظیفه اصلی حسابرس مستقل و بازرس قانونی، اظهار نظر نسبت به مطلوبیت صورت های مالی در چارچوب استانداردهای حسابداری و اعتبار بخشی به آن می باشد. در حقیقت اظهار نظر حسابرس مستقل باعث بهبود کیفیت اطلاعات و ارزش افزوده آن گردیده و تصمیم گیری های بهینه اقتصادی بر اساس صورت های مالی حسابرسی شده تسهیل می گردد (کنیری، ۱۳۸۵: ۲۰-۱۹).

با توجه به مطالب بالا، این پژوهش به دنبال آن است که از طریق شمارش مجموع بندهای مرتبط با هر یک از طبقات موضوع پژوهش، مندرج در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی بانک های تجاری (بانک های ملی ایران، ملت، سپه، تجارت، صادرات ایران و رفاه کارگران) و بررسی روند تغییرات (رفع یا عدم رفع) تعداد بندهای مذکور طی سال های پژوهش بتواند در مورد شفافیت صورت های مالی اظهار نظر نماید.

۲- اهمیت پژوهش

بانک ها در زندگی اقتصادی نقش بسیار حیاتی ایفا می نمایند و قوام و ثبات مستمر سیستم بانکداری موضوعی است که امروزه مورد توجه عامه مردم است. بحران های مالی اواسط دهه ۱۹۹۰ بعضی از ضابطه گذاران کشورها و بانک ها را متوجه ضرورت ارتقای شفافیت در گزارشگری مالی بانک ها نموده است. شفافیت در مباحث مختلف تعابیر متفاوتی می تواند داشته باشد، اما در مباحث مالی منظور از شفافیت، کیفیت

ارزیابی سودمندی بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در ... ۱۳۸۶ ۱۲۵

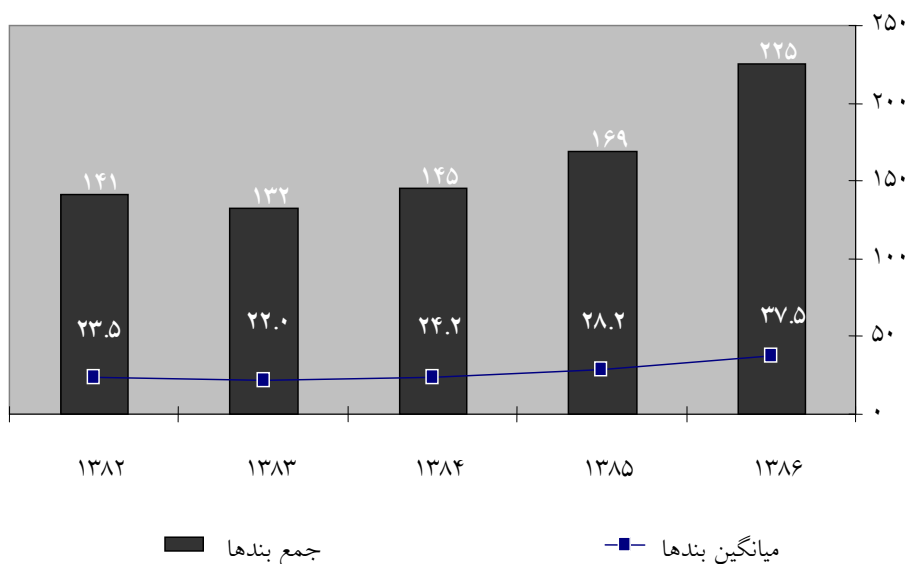
اطلاعات مالی است. اطلاعات مالی بانک ها در صورت های مالی آن ها نشان داده می شود و منظور از شفاف سازی، توزیع گزارش های مالی با کیفیت مناسب است. اما چیزی که در اینجا اهمیت بسزایی دارد، این موضوع است که کیفیت صورت های مالی از اطلاعات درون آن ها ناشی می شود. اهمیت این شفافیت و کیفیت در صورت های مالی باید در جایی خود را متجلی کند و آن در ارزیابی سهام شرکت است. بنابراین هدف اصلی از ارائه صورت های مالی شفاف، ارزیابی صحیح و واقعی از قیمت سهام بانک است (سالار، ۱۳۸۶: ۱).

با بررسی و تحلیل داده ها مشاهده گردید که بیشترین تعداد بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی طی سال های ۱۳۸۶-۱۳۸۲ متعلق به بانک های صادرات ایران، ملی ایران و سپه و همچنین کمترین تعداد بندهای مذکور در طی سال های مورد بررسی متعلق به بانک های ملت و رفاه کارگران می باشد.

با توجه به اینکه مجموع تعداد کل بندهای مندرج در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی بانک های تجاری از تعداد ۱۴۱ بند در پایان سال ۱۳۸۲، به تعداد ۲۲۵ بند در پایان سال ۱۳۸۶ افزایش یافته است، این امر نشانگر رشد متوسط ۱۲/۲٪ تعداد بندهای مندرج در گزارش مذکور است (جدول شماره ۱).

جدول ۱- مجموع تعداد بندهای مندرج در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی

سال					نام بانک	ردیف
۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲		
۴۲	۳۲	۲۷	۲۸	۲۷	ملی ایران	۱
۴۱	۲۹	۲۱	۲۲	۳۱	صادرات ایران	۲
۳۳	۲۳	۲۲	۱۵	۱۸	ملت	۳
۴۰	۳۷	۳۳	۱۸	۱۹	سپه	۴
۴۰	۲۹	۲۲	۲۷	۲۱	تجارت	۵
۲۹	۱۹	۲۰	۲۲	۲۵	رفاه کارگران	۶
۲۲۵	۱۶۹	۱۴۵	۱۳۲	۱۴۱	جمع بندها	
۳۷/۵	۲۸/۲	۲۴/۲	۲۲/۰	۲۳/۵	میانگین بندها	

نمودار ۱- مجموع و میانگین تعداد بندهای مندرج در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی

* منبع: یافته های پژوهشگر

بنابراین توجه به گزارش های حسابرسی و تلاش در جهت کاهش تعداد بندهای مندرج در این گزارش، در شفافیت هر چه بیشتر صورت های مالی موثر است. حال با عنایت به مطالب بالا، حسابرسی مستقل و گزارش های حسابرسی در فرایند شفاف سازی اطلاعات از طریق اعتبار بخشی به اطلاعات منتشر شده بانک ها به ویژه صورت های مالی این مطلب را ارائه می نماید که آیا صورت های مالی تصویر درست و منصفانه ای از وضعیت مالی و نتایج عملیات برای دوره ای که آن صورت ها تهیه شده است ارائه می کند یا خیر؟

۳- پیشینه پژوهش

با توجه به این که در ایران پژوهشی در زمینه سودمندی بندهای گزارش حسابرسی در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری دولتی صورت پذیرفته است، بنابراین

ارزیابی سودمندی بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در ... ۱۲۷

موضوع حاضر دارای تازگی می باشد. از جمله مهم ترین پژوهش ها در کشور در خصوص گزارش حسابرسی می توان به پژوهش اسکندری (۱۳۷۵) در زمینه، بررسی نحوه برخورد حسابرسان در رابطه با موارد اشکال و نحوه تاثیرگذاری این موارد بر اظهار نظر آن ها اشاره کرد، او پیشنهاداتی در رابطه با چگونگی نحوه برخورد با اشکالات حسابرسی در جهت گزارشگری مفید و مناسب حرفه حسابرسی ارائه نمود تا کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که به نوعی با شرکت ها در ارتباط می باشند با اطمینان خاطر و با اتکا به گزارشهای حسابرسی تصمیم گیری نمایند.

نتایج حاصل از پژوهش گلناری (۱۳۷۶)، با عنوان بررسی اثربخشی گزارش های حسابرسی و بازرس قانونی بر تصمیمات مجامع عمومی صاحبان سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران موید این مطلب است که اکثر بندهای حسابرسی و بازرسی طی ۵ سال متوالی بطور تکراری در گزارش حسابرسی و بازرس قانونی درج می گردند و مجامع عمومی صاحبان سهام نیز به گزارش مذکور توجه چندانی ننموده و بطور مؤثر هیئت مدیره را مکلف به رفع موارد اشکال ننموده و تصمیمات خود را بدون توجه به گزارش حسابرسی و بازرس قانونی اتخاذ می نمایند.

سرو علیا ابراهیمی (۱۳۷۸)، با هدف بررسی اثربخشی گزارش حسابرسی در وضعیت گزارشگری مالی شرکت های سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، به بررسی روند رفع موارد عنوان شده در گزارش ها به این موضوع پرداخته است که آیا موارد عنوان شده در بندهای گزارش در سال های بعد توسط هیات مدیره شرکت برطرف شده است. نتایج حاصله مبین آن است که علیرغم این که اغلب مواقع مجامع عمومی صاحبان سهام هیات مدیره را مکلف به رفع موارد ذکر شده در گزارش ها می کنند، ولی مشاهده می شود این موارد در موضوعات مختلف در هر سال نسبت به سال قبل در رابطه با همان موضوع کاهش نیافته است.

موسوی شیری (۱۳۷۸)، با بررسی وضعیت گزارش های حسابرسی در ایران و نظرخواهی از اعتباردهندگان، سرمایه گذاران و سهامداران شرکت ها بیان می کند که

اعتباردهندگان، سهامداران و سرمایه‌گذاران در تصمیمات مالی بر گزارش‌های حسابرسی اتکا می‌کنند و این گزارش‌های بر کیفیت صورت‌های مالی افزوده‌اند. ولی در مورد افزایش بعضی از خصوصیات کیفی صورت‌های مالی، از قبیل، احتیاط، کامل بودن اطلاعات، به موقع بودن اطلاعات، قابل فهم بودن اطلاعات موفقیت چندانی نداشته‌اند. ملکیان (۱۳۷۹) به بررسی اثرات موارد مطروحه در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مالی واحدهای تجاری پرداخته است که در نهایت بررسی‌های مقدماتی نشان می‌دهد که استفاده‌کنندگان از گزارش‌های حسابرسی با مشکلاتی از قبیل نامفهوم بودن بندهای گزارش حسابرسی، بدلیل عدم آشنایی آن‌ها با اطلاعات مالی و نتیجتاً عدم تصمیم‌گیری صحیح و همچنین عدم آشنایی آنان با نوع گزارش حسابرسی، مواجه می‌باشند.

۴- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی: بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفافیت صورت‌های مالی بانک‌های تجاری دولتی موثر است.

فرضیه فرعی ۱: بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی گزارشگری اقلام ترازنامه ای بانک‌های تجاری دولتی موثر است.

فرضیه فرعی ۲: بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی گزارشگری اقلام سود و زیانی بانک‌های تجاری دولتی موثر است.

فرضیه فرعی ۳: بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی اهم رویه‌های حسابداری بانک‌های تجاری دولتی موثر است.

فرضیه فرعی ۴: بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی ارزیابی توان نقدینگی بانک‌های تجاری دولتی موثر است.

۵- روش و نحوه جمع‌آوری اطلاعات پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و میدانی است و به دو صورت قیاسی و

استقرایی انجام شده است. در بخش قیاسی، مبانی نظری و پیشینه پژوهش به عنوان مبنا مد نظر قرار گرفته که از مسیر کتابخانه ای، مقالات و استانداردها تدوین یافته است و در بخش استقرایی، به بررسی رابطه علت و معلولی بین بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی و شفافیت صورت های مالی پرداخته ایم تا از این طریق، صحت و سقم فرضیه های پژوهش مورد آزمون قرار گیرد. این پژوهش از نگاهی دیگر تحلیلی و کاربردی است.

در پژوهش حاضر به منظور جمع آوری و تهیه اطلاعات مورد نیاز از گزارش های حسابرس مستقل و بازرس قانونی بانک های موضوع پژوهش در طی سال های ۱۳۸۲ الی ۱۳۸۶ استفاده گردیده است، بدین صورت که در آغاز گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی هر یک از بانک های گفته شده در هر یک از سال های مورد پژوهش به دقت مطالعه و چک لیست جداگانه ای، تحت عنوان خلاصه نکات بندهای گزارش های حسابرس مستقل و بازرس قانونی در هر یک از طبقات گزارشگری ارقام ترازنامه ای، گزارشگری ارقام سود و زیانی، اهم رویه های حسابداری و ارزیابی توان نقدینگی تهیه و سپس برای تجزیه و تحلیل این چک لیست از رویه های آماری استفاده شده است.

۶- جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شش بانک تجاری دولتی شامل بانک های ملی ایران، سپه، صادرات ایران، رفاه کارگران، ملت و تجارت می باشد که صورت های مالی آن ها به وسیله حسابرسان مورد حسابرسی و رسیدگی قرار گرفته اند و مشمول بندهای گزارش حسابرسی به منظور شفاف سازی صورت های مالی می باشد. نمونه های آماری این پژوهش دربرگیرنده ۳۰ فقره گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی بانک های موضوع پژوهش طی سال های ۱۳۸۲ الی ۱۳۸۶ می باشد که بندهای این ۳۰ فقره گزارش، پس از مطالعه، تفکیک و در قالب هر یک از چهار طبقه مورد بررسی، مورد تحلیل قرار گرفته اند.

۷- تابع آماره

با توجه به نمونه های گردآوری شده، تکنیک آماری مورد استفاده برای تایید یا رد فرضیه های مرتبط با پژوهش فوق، توزیع دوجمله ای^۱ می باشد. در این تکنیک به بررسی این موضوع می پردازیم که آیا بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی به طور جداگانه در هر یک از طبقات گزارشگری اقلام ترازنامه ای، گزارشگری اقلام سود و زیانی، اهم رویه های حسابداری و ارزیابی توان نقدینگی، در طی سال های مورد بررسی رفع شده اند، یا خیر. در صورتی که آزمون مذکور معنی دار شود، بنابراین رفع این بندها در شفافیت طبقات اشاره شده موثراند.

برای آزمون فرضیه های پژوهش، آزمون توزیع دوجمله ای (نرم افزار SPSS نسخه ۱۷) مورد استفاده قرار گرفته است.

فرضیه اصلی که باید آن را آزمون کنیم عبارت است از:

بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری دولتی موثر است.

یا

$$\begin{cases} H_0 : p \leq 0.5 \\ H_1 : p > 0.5 \end{cases}$$

فرمول آزمون مورد نظر به شرح رابطه ۱ است:

$$Z = \frac{\bar{p} - p}{\sqrt{\frac{pq}{n}}} \quad (1)$$

که در آن $\bar{p} = \frac{x}{n}$ (x بندهای اصلاح شده، n تعداد کل بندها).

عبارت آزمایش های برای نشان دادن یک سری اتفاقات یا آزمایش ها استفاده می

۱. Binomial

شود که دارای خصوصیات زیر است:

پیامدهای هر یک از آزمایش ها را می توان به دو طبقه تقسیم کرد که یکی از آن ها را به عنوان موفقیت و دیگری را شکست در نظر می گیریم.

۱. پیامدهای آزمایش ها، از هم مستقل هستند.

۲. احتمال موفقیت در تمام آزمایش ها ثابت است.

مورد اول به این معنی نیست که تنها دو پیامد وجود دارد، بلکه به این معنی است که پیامدها را تنها به دو طبقه می توانیم تقسیم کنیم. هنگامی که یک مجموعه آزمایش- های داریم، جهت آزمودن این فرضیه صفر که احتمال موفقیت در هر بار آزمایش دارای مقدار مشخصی است، می توان از آزمون دو جمله ای استفاده نمود (فتوحی اردکانی، ۱۳۸۱: ۱۸۹).

در صورتی که سطح اهمیت نمودار توزیع ، کم تر از $\alpha = 5\%$ باشد، به سخن دیگر چنانچه مقدار Z محاسبه شده از Z نمودار آماری ($Z_{0.05} = 1/64$) بزرگ تر باشد، فرض (H_0) رد می شود، در نتیجه آزمون با فرض $\alpha = 5\%$ معنی دار بوده و از این معنی دار بودن می توان نتیجه گرفت که موفقیت ها در آزمون مذکور (رفع بندها طی سنوات مورد بررسی)، افزایش یافته که این امر شفافیت صورت های مالی را به دنبال خواهد داشت. اما در صورتی که سطح اهمیت نمودار توزیع ، بزرگ تر از $\alpha = 5\%$ باشد، به سخن دیگر چنانچه مقدار Z محاسبه شده از Z نمودار آماری ($Z_{0.05} = 1/64$) کوچک تر باشد، فرض (H_0) پذیرفته شده، در نتیجه موفقیت ها در آزمایش کاهش یافته و از این عدم معنی دار بودن می توان نتیجه گرفت که رفع نشدن بندها در سال های مورد پژوهش، شفافیت صورت های مالی را کاهش داده است.

۸- یافته های پژوهش

پس از جمع آوری اطلاعات لازم و وارد نمودن این اطلاعات در نرم افزار SPSS نسخه ۱۷، یافته های پژوهش در قالب جداول شماره ۱ الی ۴ ارائه شده و مورد واکاوی

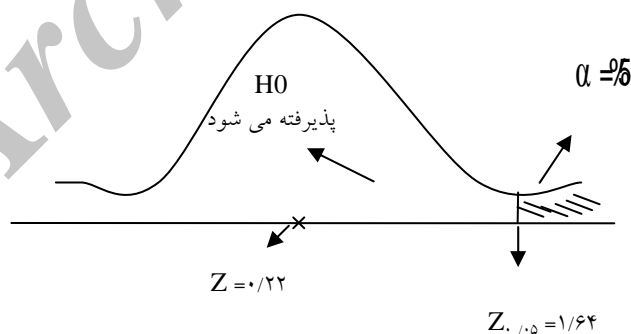
قرار گرفته است که به شرح زیر بیان می گردد:
 فرضیه فرعی اول پژوهش به صورت زیر است:
 بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی گزارشگری اقلام
 ترازنامه ای بانک های تجاری دولتی موثر است.
 اطلاعات نمودار توزیع در جدول ۱ و از نرم افزار SPSS نسخه ۱۷ استخراج شده
 است:

جدول ۱- توزیع دوجمله ای برای فرضیه فرعی

Test prop	مقدار Z	سطح معنی داری	تعداد	طبقه
۰/۵	-۰/۲۲	۰/۸۵۸	۶۴	رفع نشده
			۶۱	رفع شده
			۱۲۵	جمع

* منبع: یافته های پژوهشگر

چون سطح اهمیت نمودار (۰/۸۵۸) بزرگ تر از ۰/۰۵ می باشد، به سخن دیگر
 چون مقدار Z محاسبه شده (-۰/۲۲) از مقدار Z نمودار ($Z_{0.05} = 1.64$) کوچک تر
 می باشد، بنابراین فرض H_0 پذیرفته می شود.

نمودار ۱- ناحیه رد و قبول فرضیه صفر

ارزیابی سودمندی بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در ۱۳۳

فرضیه فرعی دوم پژوهش به صورت زیر است:
بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی گزارشگری اقلام سود و زیانی بانک های تجاری دولتی موثر است.

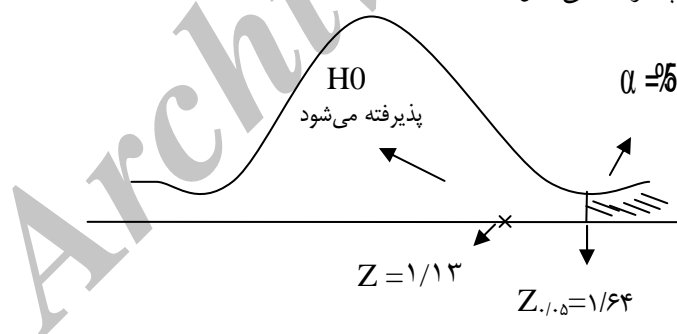
اطلاعات نمودار توزیع در جدول ۲ و از نرم افزار SPSS نسخه ۱۷ استخراج شده است:

جدول ۲- توزیع دو جمله ای برای فرضیه فرعی دوم

Test prop	مقدار Z	سطح معنی داری	تعداد	طبقه
۰/۵	۱/۱۳	۰/۳۳۱	۵۸	رفع نشده گروه ۱
			۷۰	رفع شده گروه ۲
			۱۲۸	جمع

* منبع: یافته های پژوهشگر

چون سطح معنی داری جدول (۰/۳۳۱) بزرگ تر از ۰/۰۵ می باشد، به سخن دیگر چون مقدار Z محاسبه شده (۱/۱۳) از مقدار Z نمودار ($Z_{0.05} = 1.64$) کوچک تر است، بنابراین فرض H_0 پذیرفته می شود.

نمودار ۲- ناحیه رد و قبول فرضیه صفر

فرضیه فرعی سوم پژوهش به صورت زیر می باشد:
بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی اهم رویه های

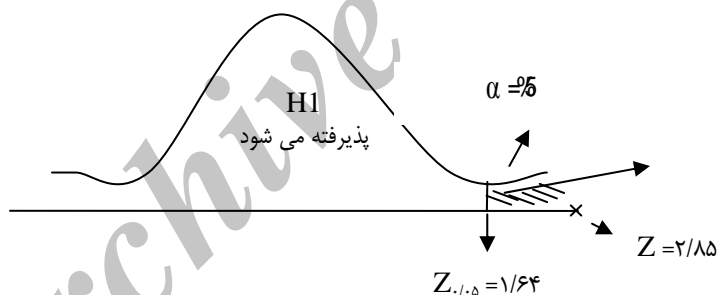
حسابداری بانک های تجاری دولتی موثر است. اطلاعات نمودار توزیع در جدول ۳ و از نرم افزار SPSS نسخه ۱۷ استخراج شده است:

جدول ۳- توزیع دو جمله ای برای فرضیه فرعی سوم

Test prop	مقدار Z	سطح معنی داری	تعداد	طبقه
۰/۵	۲/۸۵	۰/۰۰۶	۹	رفع نشده گروه ۱
			۲۶	رفع شده گروه ۲
			۳۵	جمع

* منبع: یافته های پژوهشگر

چون سطح معنی داری جدول (۰/۰۰۶) کوچک تر از ۰/۰۵ می باشد، به سخن دیگر چون مقدار Z محاسبه شده (۲/۸۵) از مقدار Z جدول ($Z_{0.05} = 1.64$) بزرگ تر است، بنابراین فرض H_0 رد می شود، در نتیجه فرض H_1 پذیرفته می شود.

نمودار ۳- ناحیه رد و قبول فرضیه صفر

فرضیه فرعی چهارم پژوهش به صورت زیر می باشد:
 بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی ارزیابی توان نقدینگی بانک های تجاری دولتی موثر است.

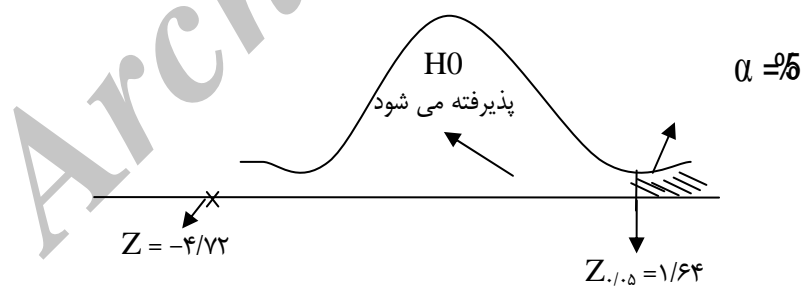
اطلاعات نمودار توزیع در جدول ۴ و از نرم افزار SPSS نسخه ۱۷ استخراج شده است:

جدول ۴- توزیع دو جمله ای برای فرضیه فرعی چهارم

Test prop	مقدار Z	سطح معنی داری	تعداد	طبقه
۰.۵	-۴.۷۲	۰/۰۷	۶۲	رفع نشده
			۲۰	رفع شده
			۸۲	جمع

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

چون سطح معنی داری جدول (۰/۰۷) بزرگ تر از ۰/۰۵ می باشد، به سخن دیگر چون مقدار Z محاسبه شده (-۴/۷۲) از مقدار Z جدول ($Z_{0.05} = 1.64$) کوچک تر می باشد، بنابراین فرض H_0 پذیرفته می شود.

نمودار ۴- ناحیه رد و قبول فرضیه صفر

۹- بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش پاسخ به این سوال است که آیا بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری دولتی موثر بوده است. در این راستا پنج فرضیه مطرح گردید. نتایج آزمون های آماری به شرح زیر است:

بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی گزارشگری اقلام ترانزنامه ای بانک های تجاری دولتی موثر نیست. با توجه به واکاوی آماری انجام شده، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد قبول قرار نگرفت. به عبارت دیگر بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی گزارشگری اقلام سود و زیانی بانک های تجاری دولتی موثر نیست. با توجه به واکاوی آماری انجام شده، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد قبول قرار نگرفت.

بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی اهم رویه های حسابداری بانک های تجاری دولتی موثر است. با توجه به واکاوی آماری انجام شده، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد قبول قرار گرفت.

بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی ارزیابی توان نقدینگی بانک های تجاری دولتی موثر نمی باشد. با توجه به واکاوی آماری انجام شده، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد قبول قرار نگرفت.

در نهایت این نتیجه حاصل شد که بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی نتوانسته است در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری دولتی موثر باشد. با توجه به واکاوی آماری انجام شده، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد قبول قرار نگرفت.

منابع

آذر، عادل و منصور مومنی، (۱۳۸۱)، آمار و کاربرد آن در مدیریت، جلد اول و دوم. آقایی، پروین، (۱۳۸۱)، "عوامل موثر بر کیفیت حسابرسی مستقل از دیدگاه حسابرسان

ارزیابی سودمندی بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در ۱۳۷

مستقل و استفاده کنندگان خدمات حسابرسی"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا. ارجمند نژاد، عبدالمهدی، (۱۳۸۵)، بهبود شفافیت در بانک (کمیته نظارت بر بانکداری بال)، اداره مطالعات و مقررات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

ارجمندی، حمید رضا، (۱۳۷۷)، مدیریت ریسک حسابرسی، انتشارات معین.

استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۳۰، موارد افشا در صورت‌های مالی بانک‌ها و مؤسسات مالی مشابه، ترجمه: مصطفی علیمدد و عباس ارباب سلیمانی، تهران، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.

استانداردهای حسابداری، (۱۳۸۵)، نشریه شماره ۱۶۰، تهران، سازمان حسابرسی.

استانداردهای حسابرسی، کمیته تدوین استانداردها، نشریه شماره ۱۲۴.

اسکندری، جمشید، (۱۳۷۵)، "بررسی تحلیلی اظهار نظر حسابرسان در رابطه با ایرادات و اشکالات مشاهده شده در حساب‌ها و صورت‌های مالی شرکت‌ها"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

پارسیان، احمد، (۱۳۸۴)، مبانی احتمال و آمار، اصفهان، مرکز نشر دانشگاه صنعتی اصفهان.

جهانگیر، منصور، (۱۳۸۳)، قانون تجارت، انتشارات دیدار.

خاکی، غلامرضا، (۱۳۷۶)، روش پژوهش با رویکردی بر پایان نامه نویسی، تهران، مرکز پژوهش علمی کشور.

رهنمود های حسابداری، کمیته تدوین رهنمود های حسابرسی، سازمان حسابرسی چاپ اول.

زمانی فراهانی، مجتبی، (۱۳۷۸)، چاپ ششم، پول، ارز و بانکداری، تهران: انتشارات ترمه.

سرو علیا ابراهیمی، محمد حسن، (۱۳۷۸)، "اثر بخشی گزارشات حسابرسی مالی در وضعیت گزارشگری مالی شرکت های سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق.

عالم زاده، مهدی، (۱۳۸۴)، تاثیر مبالغ ریالی شروط حسابرسی بر قیمت سهام، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

علی مدد، مصطفی، (۱۳۷۰)، حسابداری و قانون در ایران، حسابدار شماره ۷۹ و ۸۰.

قوامی، محمد علی، حسابرسی بانک های تجاری، تهران: مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.

کارنما، ایمان، (۱۳۸۶)، "بررسی تکالیف قانونی مجامع عمومی در خصوص شفاف سازی صورت های مالی بانک مسکن"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان.

کثیری، حسین، (۱۳۸۵)، "نظارت و حسابرسی اثربخش در نظام بانکی"، ماهنامه حسابداری شماره ۱۷۵.

گزارش کمیته حسابرس عملیاتی و مدیریت انجمن حسابداران رسمی آمریکا، (۱۳۷۶)، ترجمه محمد جواد صفار، سازمان حسابرسی چاپ اول.

گلناری، هوشنگ، (۱۳۷۶)، "بررسی اثر بخشی گزارشات حسابرس و بازرس قانونی بر تصمیمات مجامع عمومی صاحبان سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

گوری ک. باتاچاریا و ریچارد ا. جانسون، (۱۳۷۶)، مفاهیم و روش های آماری (جلد اول)، ترجمه مرتضی ابن شهر آشوب و فتاح میکائیلی، چاپ مرکز نشر دانشگاهی.

مجتهد احمد و حسن زاده علی، (۱۳۸۴)، پول و بانکداری و نهادهای مالی، تهران: پژوهشکده پولی و بانکی.

معطری، محمد، (۱۳۸۶)، "ارزیابی و مقایسه عملکرد بانک های تجاری دولتی ایران با شاخص های مالی و شاخص کارآئی (تحلیل فراگیر داده ها)"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد جنوب تهران.

مقالات همایش شفافیت در گزارشگری مالی نظام بانکی کشور

ملکیان، محمد حسین، (۱۳۷۹)، "بررسی اثرات موارد مطروحه در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مالی واحدهای تجاری"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

موسوی شیری، سید محمود، (۱۳۷۸)، "بررسی تاثیر گزارش های حسابرسی در کیفیت گزارش گری مالی در ایران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.

میگز، والتر بی، و دیگران، (۱۳۸۱)، اصول حسابرسی، ترجمه: عباس ارباب سلیمانی. تهران: مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.

Basel Committee of Banking Supervision, (1998) - Core Principles for Effective Banking Supervision.

Disclosures in Financial Statements of Banks and Similar Financial

ارزیابی سودمندی بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در ۱۳۹

Institution- AASB , (2004).

Duncan, D. B. ,(1995) , Multiple Range and Multiple F Tests, Biometrics.

Enhancing Bank Transparency, (1998) , Basel Committee on Banking Supervision, Basel, September.

<http://banki.ir/danestaniha>

<http://idochp1.irandoc.ac.ir>

<http://mehrakbarimi.persianblog.ir>

<http://www.accountable.blogfa.com>

<http://www.cbi.ir>

<http://www.noormags.com>

<http://www.parsacc.com>

<http://www.tebyan.net>

International Accounting Standards Board IAS1& IAS7, March , (2004).

Archive of SID